

EFICIENȚA MECANISMELOR DE CONTROL SOCIAL PRIVIND DIMINUAREA DELINCVENȚEI ÎN RÂNDUL TINERETULUI

Mariana BUCIUCEANU

Catedra Asistență Socială și Sociologie

This article carries out an analytical synthesis of social and legal measures of control and reduction of juvenile delinquency in Republic of Moldova. The author has used the data and the results of sociological studies carried out in the Republic at the regional and national level. It is stated that the close relation which exists between the delict, social reaction and the measures of prevention and control. By the means of the real and casual methods are related and analyzed the policies of social control and also their efficiency within the issue of the delinquent behavior among young people.

Controlul social în globalitatea aspectelor sale este considerat un ansamblu al acțiunilor umane orientate spre definirea conduitelor anomice și stimularea reacțiilor sociale în ce privește prevenirea și respingerea lor. Orice societate democratică trebuie să reconsidere în mod constant *principiile sale de aplicare a justiției, managementul resurselor penale și eficacitatea metodelor aplicate întru protejarea publicului și resocializarea infractorilor.*

Unul dintre cele mai prioritare instrumente de protecție a intereselor relațiilor sociale stabilite în cadrul statului este politica de pedepsire și reeducare. O parte componentă a acesteia o constituie *sancțiunea*, iar elementul-cheie în mecanismul de realizare a politicii de reprimare și aplicare a sancțiunilor, de desfășurare a măsurilor de prevenire și contracarare a criminalității îl constituie *sistemul penitenciar*. De remarcat că astăzi tot mai insistent se readuce în discuție ideea unor alternative la pedeapsa închisorii ce vin să lărgescă sfera de incidență a opțiunilor nonrepressive. Noile realități social-economice și politice din Republica Moldova impun redefinirea politicii penale – un proces dificil, care necesită serioase investigații, studii aprofundate, renunțări și chiar uneori reveniri.

La definirea și evaluarea conceptului de *politică penală* [1,2] și de prevenire a conduitei delincvente trebuie avute în vedere trei dimensiuni mai semnificative: a) sistemul de sancțiuni și pedepse aplicate indivizilor delincvenți; b) instituțiile specializate de prevenire și control social împotriva criminalității; c) reacția socială și „imaginea” publicului despre fenomenul criminalității, aceasta intervenind atât ante-factum – prin programe și măsuri de prevenire, cât și post-factum – prin înfăptuirea justiției, prin tratament, resocializarea și reinserția socială a infractorilor.

Demersul nostru de a identifica mecanismul controlului social, în particular – al sistemului sancțional-penal autohton, nu poate fi complet dacă nu am analiza, cel puțin rezumativ, sistemul penitenciar, deoarece: 1) în Moldova cea mai mare parte a pedepselor (cele principale) se aplică prin privațiunea de libertate; 2) o parte considerabilă a segmentului delincvent este concentrată în instituții corecționale, iar dinamica criminalității generează și o mobilitate în interiorul penitenciarelor; 3) particularitățile populației penitenciare vorbește mult despre eșecul pedepselor punitive, dar în special despre posibilitățile sporadice (în cazul țării noastre) de a resocializa persoana delincventă.

Creșterea considerabilă a criminalității începând cu anul 1989 implică schimbări concludente și ale statisticii privind populația penitenciară: dacă sursele din 1995 prezentau un efectiv de aproximativ 6632 de condamnați, la finele anului 2002 populația penitenciară număra deja 10924 de deținuți, iar la 01.01.2005 constituia 9377 [3] (inclusiv 2457 de persoane aflate în arest preventiv (26,2%)). Reducerea numărului persoanelor condamnate la finele anului 2004 s-a obținut în rezultatul amnistiei din 16.07.2004 și eliberării unui număr considerabil de condamnați, dar nu în legătură cu micșorarea contingentului infracțional. Statistica juridico-penală atestă faptul că *majoritatea populației penitenciarelor din Republica Moldova o constituie tinerii până la 30 de ani*. Astfel, dacă la 01.01.2002 numărul *tinerilor infractori* constituia 53,9% din totalul populației penitenciare, la 01.01.2005 acest segment infracțional, fiind în creștere, constituia deja 56,35% [4]. Observațiile din mediul penitenciar permit să conchidem că deținuții *nu reprezintă întreaga populație delincventă, ci mai ales infractorii cei mai vulnerabili la controlul social: minori, tineri, șomeri etc*. Datele ce oglindesc starea socială a deținuților reflectă starea materială, nivelul de trai și pregătirea intelectuală a infractorilor.

Componenta condamnaților se deosebește printr-un nivel criminogen sporit, coexistând personalități diferite din punct de vedere comportamental și educațional, cu concepte existențiale diferite și probleme extrem de complexe, cu sau fără discernământ. La 01.01.2005, numărul condamnaților care își ispășeau pedeapsa în instituțiile penitenciare constituia 204 persoane la 100.000 de locuitori ai republicii [5]. În linii generale, populația penitenciară poate fi divizată în două grupe: *recidiviști* – 65% (fiind în creștere față de anii precedenți cu circa 9,68%) și *condamnați prima dată* – 35%. Îngrijorător este și faptul că pe parcursul anilor 2000-2004 numărul infractorilor condamnați la detenția pe viață a crescut de la 42 la 69 [6], constituind 1% din totalul deținuților, acest indice desemnând gravitatea delictelor și bestialitatea infractorilor.

Dacă privim penitenciarul din punctul de vedere al serviciilor sociale și al controlului social, acesta este acuzat că nu a reușit să mențină ordinea publică. De fapt, pentru ca el să poată îndeplini această misiune, ar trebui ca sancțiunea penală să poată determina inserția socială, ceea ce este posibil doar la nivelul declarațiilor de intenție, cu atât mai mult cu cât includerea carcerală atinge, în mare parte, categoriile care sunt deja în situațiile de mare precaritate socială.

În condițiile în care s-a demonstrat științific că pedepsele de lungă durată sunt inefficiente din punctul de vedere al recuperării sociale (vorbim despre *termenul optim de detenție* care nu trebuie să depășească 7-8 ani consecutiv) și că, dimpotrivă, produc schimbări ale personalității individului, în baza studiilor realizate în mediul impus constatăm un raport *invers proporțional dintre durata privării de libertate și 1) gradul de asumare a răspunderii pentru faptele comise, 2) tendința de recidivă a delincvenților tineri*. Deci, este evident că una dintre *trăsăturile caracteristice ale reformei politicii penale* la nivel național o constituie *diminuarea ponderii și importanței pedepsei închisorii, pentru cazurile mai puțin grave, în favoarea unor măsuri substitutive, neprivative de libertate*.

Opiniile asupra importanței și necesității de utilizare a sancțiunilor alternative le putem raporta la avantajele și dezavantajele aplicării acestora în politica penală. Principalele argumente împotriva utilizării pe larg a sancțiunilor convenționale neprivative de libertate (ca alternative la încarcerare) sunt: lipsa efectului preventiv general – din cauza blândeții, ele nu împiedică alți indivizi de a comite infracțiuni; nu incapacitează infractorul și nu demonstrează suficient gradul în care societatea condamnă infracțiunea. Într-o abordare simplificată, ne-ar părea că sancțiunile neprivative sunt ca o îngăduință deschisă pentru un câmp larg de infracțiuni. Cu toate acestea, avantajele sancțiunilor alternative se rezumă la mai multe aspecte, printre care menționăm:

– *Oportunitatea*. Pentru o paletă largă de ofense minore, instanța poate dispune numai de sancțiuni neprivative de libertate. Sancțiunile neprivative de libertate sunt considerate potrivite pentru anumite tipuri de infracțiuni și pentru infractorii cu anumite caracteristici. Printre criteriile apreciative se înscriu: dacă persoana se află la prima infracțiune – probabilitatea de a recidiva, comportamentul în trecut, regretul, poziția în comunitate și altele.

– *Sunt mai puțin costisitoare* decât închisoarea. Totuși, costurile pot fi definite și măsurate variat. Amenziile și avertismentele penale sunt ieftine, însă serviciul în favoarea comunității și probațiunea necesită structuri organizate, înzestrate și profesionale, precum și lucrători care să poată asigura o utilizare corespunzătoare.

– Utilizarea la scară mare a sancțiunilor neprivative de libertate induce o stare de așteptare a *reducerii populației din penitenciare*. Această expectanță poate fi înțeleasă în două moduri: asemenea sancțiuni reduc numărul de infractori din închisori la un moment dat sau reduce numai numărul de infractori care intră în penitenciar. Forța primei funcții este diminuată de faptul că prin sancțiunile neprivative de libertate se fixează în general numai sentințele ce prevăd perioadele scurte de încarcerare și astfel au un mic efect practic asupra mărimii populației aflate în detenție. Se poate reduce însă numărul persoanelor care intră în penitenciar. O asemenea funcție poate avea două beneficii: una se referă la politica penală, iar a doua – la administrarea penitenciarelor. Dacă penitenciarul are într-adevăr un efect negativ asupra infractorilor, atunci este de dorit să se limiteze utilizarea încarcerării la cât mai puțini infractori. În al doilea rând, prin reducerea numărului de cazuri care sunt tratate în detenție se diminuează volumul de lucru al administrației penitenciarelor.

În studiile vizând efectul schimbărilor în politica sentințelor [7] se concluzionează că *gradul de utilizare a încarcerării nu pare a fi decisiv pentru nivelul general al controlului delincvenței și criminalității în societate*. De asemenea, ratele de încarcerare nu reduc criminalitatea în general, iar *utilizarea largă a sancțiunilor alternative nu conduce la nici o creștere substanțială a acesteia*, în special când asemenea sancțiuni sunt corespunzător planificate și implementate și dispun de sprijinul comunității și a publicului în general.

Sfera opțiunii nonrepressive în politica penală a fost lărgită de către sistemul anglo-saxon de justiție penală prin inventarea *probațiunii*. Probațiunea, ca și alte sancțiuni comunitare, este – sub raportul naturii juridice – o sancțiune penală, dar este necesar de a concepe această noțiune și în sensul anumitor servicii. În calitate de concept, probațiunea se referă la menținerea infractorilor în cadrul comunității, cu aplicarea strategiilor de integrare socială și promovarea ideii de siguranță a societății. În planul serviciilor, probațiunea înglobează activități menite: să sporească eficiența sistemului de justiție penală în măsura în care acesta promovează drepturile omului; să mărească importanța conceptului de individualizare și să promoveze comportamentul adecvat al persoanelor care comit acțiuni ce contravin normelor penale. Probațiunea diferă de la o țară la alta și în funcție de activitățile desfășurate. În unele țări, serviciile de probațiune sunt astfel dezvoltate încât acoperă întreaga gamă a „muncii de probațiune”. În alte țări însă, probațiunea are roluri limitate, spre exemplu – acela de a elabora și furniza raportul pentru instanțe de judecată. Diferă și grupul-țintă al activității de probațiune. În *Anglia* și în *Țara Galilor*, în *Irlanda* și în *Norvegia* serviciul de probațiune lucrează în principal cu infractorii care prezintă un risc ridicat de recidivă, în *Olanda* – cu infractorii care sunt sau pot fi motivați pentru schimbare, iar în *Scoția* și *Spania* – cu infractorii tineri*. Măsura în care sistemele de probațiune includ în grupul lor-țintă *minorii* variază și ea de la o țară la alta. Deși sunt frecvente cazurile în care sistemele de probațiune se ocupă cu infractorii minori, totuși, în majoritatea țărilor, sistemul de susținere pentru minori diferă de cel pentru adulți, existând alte organizații a căror principală responsabilitate o reprezintă munca cu delincvenții minori.

Specialiștii în domeniu, precum și reprezentanții specializați ai organizațiilor naționale și internaționale (IRP, UNICEF, LADOM ș.a.) au propus introducerea sistemului de *probațiune* și în Republica Moldova, acesta contribuind, cu siguranță, la eficientizarea reformei în justiție. Un prim argument pentru aplicarea probațiunii în Moldova este cel rezultat din experiența statelor avansate: prin menținerea individului în libertate, în mediul său de viață, atât pedeapsa, cât și resocializarea, realizată prin *asistență și consiliere*, au o mai mare eficiență. Al doilea argument rezultă din înseși scopurile serviciilor de probațiune orientate spre: supravegherea specializată, organizată și activă a respectării obligațiilor impuse în sarcina condamnaților de către instanțele de judecată, în caz de neexecutare a obligațiilor pedeapsa cu închisoarea reprezentând alternativa. Al treilea argument rezultă din manifestările fenomenului de supraaglomerare a sistemului penitenciar.

Crearea instituției probațiunii în cadrul sistemului justiției penale din Republica Moldova se poate grefa astăzi pe prevederile legale ale *Codului penal* și ale *Codului de procedură penală* [8,9]. Cadrul normativ propice pentru implementarea sentințelor comunitare a fost deja elaborat**. În Moldova, intervenția *serviciilor de probațiune* cuprinde mai multe paliere, cele mai principale fiind: 1) evaluarea – presupune întocmirea și prezentarea referatului prezentențial în instanța de judecată; 2) activitatea de mediere și consiliere – se desfășoară concomitent și în etapa de evaluare, continuând pe întreaga perioadă a judecății și presupune o încercare de a împăca părțile; 3) aplicarea pedepsei propriu-zise (a unei forme alternative la pedeapsa privativă de libertate) și supravegherea modului de executare a ei. La moment funcționează structuri care îndeplinesc funcții similare cu probațiunea și desfășoară unele activități care au tangență cu această instituție, conturându-se astfel un context pozitiv în care probațiunea poate fi implementată. Începând cu 1 iulie 2004 a fost extinsă la nivel național aplicarea pedepsei cu *munca neremunerată****. Pe lângă perfecționarea prevederilor ce vizează durata sancțiunilor privative de libertate, *Proiectul noului Cod de procedură penală* conține unele prevederi reformatoare privind măsurile preventive, stipulate de legislația procesual penală. Astfel, își face apariția *instituția eliberării provizorii pe cauțiune*. În *Proiectul Codului de procedură penală*, în Titlul III „Proceduri speciale”, se vorbește și despre instituția procedurii suspendării condiționate a urmăririi penale și eliberarea de răspundere penală aplicată în cazul unor infracțiuni neînsemnate, săvârșite adeseori întâmplător.

* Dintre țările europene, *Anglia* și *Țara Galilor* au o experiență de peste 100 de ani în domeniul probațiunii, aceasta cunoscând de-a lungul timpului o serie de modificări. În anul 2001, Serviciul de Probațiune din Anglia și Țara Galilor a fost restructurat în mod radical, fiind transformat într-un serviciu național, finanțat în totalitate de către guvern și responsabilii în exclusivitate de acesta.

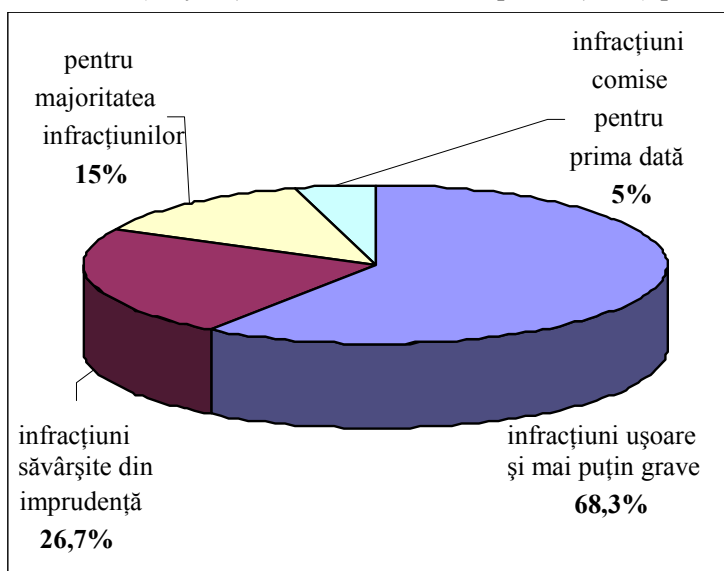
** La data de 12 iunie 2003 au intrat în vigoare dispozițiile noului *Cod penal* și ale noului *Cod de procedură penală*, care se remarcă printr-o reglementare extrem de suplă a alternativelor la detenție, încă din faza de urmărire penală, precum și prin crearea unui sistem sancționator preponderent educativ pentru minori. Noile instituții, precum *medierea în cauzele penale*, *schema de reparații și compensații acordate victimelor pentru daunele materiale suferite prin săvârșirea infracțiunii* și *munca neremunerată în folosul comunității*, reprezintă doar câteva exemple în acest sens.

*** Prin adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova, prin Hotărârea nr.1643 din 31 decembrie 2003, a *Regulamentului cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub forma muncii neremunerate în folosul comunității*, a fost definitivat cadrul juridic de aplicare a noii pedepse, alternativa detenției – *munca neremunerată în folosul comunității*.

Trebuie de menționat că în clasificarea infracțiunilor pentru care ar putea fi aplicate pedepse alternative experții intervievați evidențiază patru categorii (Fig.1): 1) *infracțiuni ușoare și mai puțin grave*, printre ele sunt menționate: determinarea la suicid, utilizarea drogurilor, încălcarea regulilor de creditare, infracțiuni de sustragere, infracțiuni în domeniul transporturilor etc.; 2) *infracțiuni săvârșite din imprudență*; 3) *pentru majoritatea infracțiunilor* sancționarea fiind în dependență de pericolul social, personalitatea și vârsta infractorului; 4) *infracțiuni comise pentru prima dată* (primare). Comparând răspunsurile colaboratorilor de poliție cu cele ale reprezentanților Ministerului de Justiție (judecători, procurori, avocați, colaboratori ai DIP), constatăm că ultimii fac o delimitare mai vastă și obiectivă a delictelor și a subiecților ce ar putea profita de alternative la detenție. Comparând rezultatele sondajelor realizate în mediul diverselor categorii de subiecți, putem concluziona că în aplicarea pedepselor neprivative prioritate se dă *muncii în folosul comunității*. Prestarea muncii neremunerată este o măsură acceptată de majoritatea specialiștilor din organele de urmărire și cele judecătorești, de opinia publică.

Cu toate că este recunoscută teoretic importanța sancțiunilor alternative la încarcerare, putem constata că în practică există încă multe obstacole pentru o acceptare și apreciere penală matură și o sprijinire adecvată de către legislativ, justiție și public în general.

Gradul de informatizare și mediatizare scăzut propagat de mass-media suplimentează aceste obstacole. Analiza de conținut a unor publicații, realizată de către autor, a demonstrat că deși în presa națională se abordează diverse categorii tematice ce reflectă unele aspecte ale problematicei delincvenței, domeniul sancțional-penal specific țării este slab actualizat (*a se vedea* Tabelul). Începând cu anul 2003 și până în iunie 2005, în paginile edițiilor *Flux* și *Moldova Suverană* au fost publicate doar câteva articole ce reflectă succint informații privind reforma judiciară și penală, noțiunile de probațiune, pedeapsă alternativă, justiție restaurativă, justiție juvenilă fiind abordate vag*.

Sursa: Studiul „Evaluarea măsurilor de prevenire și resocializare a conduitei delincvente” N=60 experți

Fig.1. Clasificarea infracțiunilor pentru care, în opinia experților, ar putea fi aplicate pedepse alternative (răspuns multiplu, %).

Tabel

Frecvența materialelor ce abordează aspecte ale mediului impus și ale sistemului sancțional-penal
(% din totalul materialelor publicate în cadrul ediției, pe parcursul anului)

Anul, ediția	Tema	Lumea penitenciară	Sistemul sancțional-penal
2000	Flux	9%	2,50%
	Moldova Suverană	0,80%	
2001	Flux	4,50%	0,90%
	Moldova Suverană	2,60%	4,60%
2002	Flux	6,60%	2%
	Moldova Suverană	6,60%	0,90%
2003	Flux	7%	2,30%
	Moldova Suverană	5%	5%
2004	Flux	3%	1%
	Moldova Suverană	4,40%	3%

Sursa: Studiu analitic „Modalități de reflectare a problematicei devianței sociale în paginile presei naționale” (N-1299 numere de ziar)

* Pedeapsa // Flux, 9 iulie 2004, p.4; În opinia experților, termenul de detenție a minorilor trebuie micșorat // Flux, 27 mai 2005, p.5; O nouă categorie de pedeapsă penală // Moldova Suverană, 12 decembrie 2003, p.1; „Ambulanțe” juridice pentru copii în conflict cu legea // Moldova Suverană, 10 iunie 2005, p.3.

În rezultatul unei mediatizări slabe este puțin probabil că publicul va cunoaște și înțelege importanța strategiei de reformare a întregului sistem sancțional-penal în direcția unei justiții juste restaurative și a rolului comunității în cadrul acestei reforme. De altfel, ținem să menționăm că, în urma interviurilor realizate cu specialiștii în domeniu, un factor destul de important s-a dovedit a fi *nivelul redus de informare și cunoașterea insuficientă* de către unii (în mare parte colaboratori de poliție) a conceptelor *pedeapsă alternativă și probațiune, justiție restaurativă, justiție juvenilă*.

Comunitatea trebuie să fie conștientă de importanța reintegrării delincventului în societate spre beneficiul infractorului, victimei și comunității ca un întreg, iar serviciul de probațiune este sau ar trebui să devină o *agenție comunitară* – puntea de legătură dintre sistemul de justiție penală și comunitate și dintre comunitate și persoană. Participarea activă a cetățenilor la politica penală, alături de responsabilitatea instituțiilor implicate direct, sunt singurele în măsură să confere un plus de eficacitate și eficiență acțiunilor în domeniu. Astăzi politica penală din multe țări se îndreaptă către utilizarea unor *măsuri cu caracter social anticipativ* care presupune implicarea comunității în efortul de prevenire a criminalității. Pentru acest model însă este nevoie de o foarte bună coeziune socială, o serioasă integrare culturală și o conștientizare comunitară care să genereze un spirit civic pronunțat – structuri care sunt într-o formă embrionară în societatea noastră.

„Măsurarea” atitudinii tinerilor (N = 959, februarie 2005; N = 635, mai 2006) privind implicarea și colaborarea comunitară întru susținerea reintegrării delincvenților indică și la *reacția socială negativă vis-à-vis de problema sancțiunilor alternative* (aproape fiecare al doilea subiect interviuat argumentând că prin comportamentul și daunele aduse *deținuții nu merită atenție din partea societății*).

Prin sondajul adresat diverselor categorii de tineri (N = 635, mai 2006) s-a identificat „pragul acceptat” de a participa și a sprijini personal reintegrarea persoanelor judiciarizate. Astfel, ajutorul pe care tinerii sunt dispuși să-l ofere ține în special de *suportul moral și de reintegrarea în societate* (fiecare al patrulea respondent), mai puțin de *suportul profesional* (peste 15%) și *material* (1,3%), tablou ce se conturează pe fonul situației în care se află tinerii din Moldova: venituri mici, oportunități scăzute de angajare și autoafirmare. Fiecare al cincilea tânăr interviuat nu dorește, în general, să contacteze cu persoane anterior deținute. Procentele reprezintă ponderea celor mai puțin receptivi la dificultățile de reinserție socială a tinerilor delincvenți: grupa celor mai tineri (18-20 ani) și a tinerilor adulți (26-30 ani); respondenții masculini în raport cu tinerele interviuate; tinerii din mediul rural în raport cu tinerii din mediul urban; cei cu nivel de școlaritate mai scăzut și cei cu studii liceale/postliceale.

Astfel, ne tatonăm încă o dată cu problema majoră, care stă în fața specialiștilor în domeniu (juriști, asistenți sociali, psihologi, pedagogi, reprezentanți ai organelor de interne etc.) și a societății civile întru realizarea reformei juridico-penale restaurative: *de a interesa comunitatea să aibă un rol activ în prevenirea comportamentului delincvent și în resoicalizarea infractorilor, o atenție deosebită acordându-li-se minorilor și tinerilor delincvenți, și de a spulbera prejudecățile publice precum că un infractor este o persoană social nerecuperabilă*.

În acest sens, în opinia experților intervievați, resursele umane (administrația publică locală, organele de interne din teritoriu, organizațiile obștești, patronatul și fiecare cetățean) trebuie mobilizate în special la: *elaborarea unui program de participare activă a comunității în procesul de luptă cu criminalitatea și prevenirea ei* (colaborare, oferirea operativă de informații, depunerea mărturiilor etc.) – 46,6%; *înlăturarea prejudecăților față de persoanele judiciarizate și oferirea șanse de reintegrare* (41,7%) prin desfășurarea diverselor activități ce le-ar permite implicarea acestora în comunitate; *implementarea programelor de asistență socială și consiliere prin pregătirea și implicarea voluntarilor* (20%); *crearea serviciilor comunitare pentru copiii ce provin din familii dezorganizate și socialmente vulnerabile* (11,7%), inclusiv *supravegherea sporită a minorilor delincvenți și participarea la reintegrarea lor completă*; *formarea culturii juridice* (11,7%) și *respectarea conștientă a legii* (10%).

Premisa de bază a politicii și reformei penale este afirmația că *prevenirea delincvenței juvenile constituie un element esențial în prevenirea crimei*. La baza coordonatelor privind organizarea măsurilor de prevenire trebuie să stea instrumentele internaționale care reglementează situația minorilor delincvenți*. Este adecvată atitudinea de azi privind sancționarea minorilor delincvenți *doar în ultimă instanță* cu privarea de libertate într-o instituție specială. Această concepție centrată pe noțiunea de „alternativă” implică o experiență bogată

* Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, 20 noiembrie 1989; Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite în privința justiției pentru minori „Regulile de la Beijing”; Regulile directoare ale Națiunilor Unite pentru apărarea minorilor privați de libertate; Principiile directoare ale Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile „Principiile de la Riyadh”.

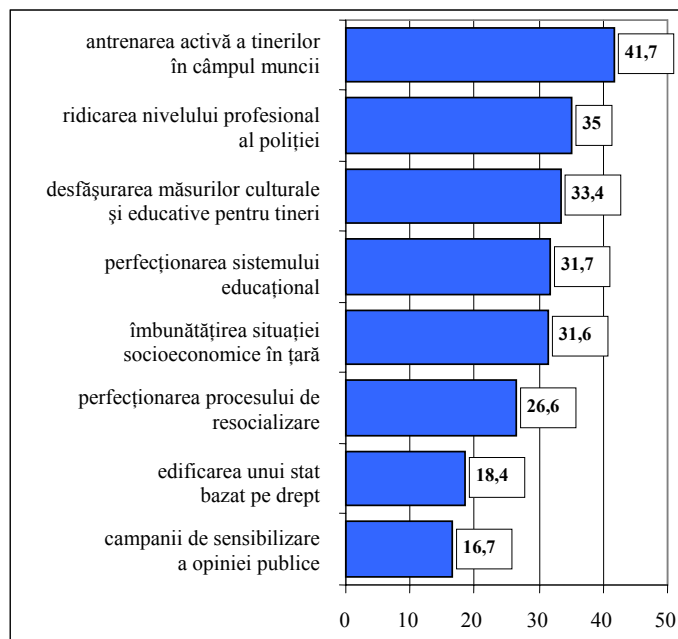
privind rolul nociv al mediului închis (penitenciar sau școală specială) pentru evoluția ulterioară a personalității minorilor și tinerilor. O condiție obiectivă, primară a prevenirii delincvenței este crearea condițiilor necesare socializării pozitive a tuturor membrilor societății, presupunând măsuri specifice în domeniile social, economic, cultural, educativ etc., orientate în special către familie, școală și, în general, către tineri. Pentru orice societate este esențial să protejeze copiii de circumstanțele și factorii care îi pun în pericol din punct de vedere moral, psihologic și al dezvoltării sociale.

Primii pași pe calea unor schimbări reușite în interesul superior al copilului s-au făcut prin lansarea Proiectului „*Reforma sistemului de justiție juvenilă în Moldova*”, în anul 2003 de către UNICEF, ale cărui realizări pozitive sunt evidente: 1) ajustarea legislației penale la prevederile internaționale (a fost micșorat numărul de infracțiuni pentru care pot fi trași la răspundere copiii (în jur de 30 de delikte), ceea ce în raport cu noua legislație penală la momentul adoptării (peste 150 de componente de infracțiuni) și cu legislația veche (39 de componente de infracțiuni) prezintă o îmbunătățire considerabilă); 2) transferul competențelor în supravegherea copiilor condamnați la pedepse neprivative de libertate din sarcina Ministerului de Interne în sarcina Ministerului Justiției (minorii sunt supravegheați de către psihologi, asistenți sociali, persoane civile); 3) în noua legislație penală, în raport cu minorii delincvenți, se prevede probațiunea și munca neremunerată în folosul comunității (în anul 2004 în acest sens a început și pilotarea medierii) etc. Însă, multe rămân încă de realizat. În Moldova nu există o structură executivă unică care să aibă în competența sa problema copiilor aflați în conflict cu legea. De aspectele diverse ale acestei probleme se ocupă mai multe organe administrative și judiciare, iar uneori responsabilitățile pentru aceeași problemă sunt divizate între mai multe structuri, fără a exista o coordonare reală a eforturilor. Considerăm că aceste aspecte împiedică funcționarea eficientă a sistemului de justiție juvenilă. Serviciile sociale oferite familiilor și copiilor în situații de risc pentru prevenirea delincvenței juvenile au un caracter mai degrabă administrativ-birocratic. În societatea noastră de asemenea nu există un sistem de proceduri tehnico-profesionale pentru acțiunile de prevenire, reinsertie socială, recuperare a efectelor negative.

Studiile realizate în cadrul diverselor categorii sociale permite completarea măsurilor de optimizare a muncii de prevenire și combatere a flagelului tânăr delincvențional necesare de întreprins în raport cu specificul societății noastre. Analiza comparativă a aprecierilor date de experți (a se vedea Fig.2) relevă importanța:

1) desfășurării măsurilor de antrenare activă a generației tinere în câmpul muncii (41,7%), presupunând crearea oportunităților reale de a munci în țară cu un salariu optim; 2) ridicării nivelului profesional al poliției (35%), un avantaj fiind formarea grupurilor specializate demilitarizate; 3) desfășurării măsurilor culturale și educative pentru tineri (33,4%); 4) perfecționării sistemului de învățământ (31,7%), majoritatea au indicat că educația generației tinere trebuie să devină obiectivul major pentru stat; 5) ameliorării situației socioeconomice în țară și, respectiv, a condițiilor de trai (31,6%); 6) perfecționării procesului de resocializare a infractorilor (26,6%); 7) edificării unui stat bazat pe drept („perfecționarea legilor, astfel încât ele să lucreze și pentru popor”) – 18,4%; 8) desfășurării active a campaniilor de sensibilizare a opiniei publice (16,7%). Constatăm că opiniile enunțate se rezumă la acțiuni ce cuprind toate sferele vieții: socială, economică, culturală, profesională etc.

Dintr-un alt unghi, mai mult sau mai puțin asemănător, se prezintă evaluările tinerilor față de politica de prevenire a comportamentului deviant și, respectiv, a delincvenței juvenile. Remarcăm

Sursa: Studiul „Evaluarea măsurilor de prevenire și resocializare a conduitei delincvente la tineri” (N=60 experți)

Fig.2. Căile de optimizare a politicii de prevenire și combatere a delincvenței în opinia experților (răspuns multiplu, %).

că măsurile propuse de către tineri se diferențiază de cele ale experților printr-un caracter represiv, indicând o toleranță sporadică față de formele noi de prevenire, cele îndreptate spre recuperarea delincventului. Pentru a explica acest fapt, facem trimiteri la particularitățile de activitate specifice fiecărui grup studiat, la calitatea cunoștințelor cu privire la problema studiată, ceea ce-și pune amprenta pe perceperea subiecților. Totuși, în multitudinea acțiunilor necesare de întreprins, delimitate în conștiința grupurilor sociale studiate, identificăm un pilon unanim menționat întru sporirea perspectivelor de ameliorare a conduitei anomice manifestate de tineri: *dezvoltarea politicilor sociale eficiente orientate spre tineret*.

Orientarea societății spre dezvoltarea mijloacelor de combatere a delincvenței este imperios necesară, atât pentru menținerea echilibrului fragil al normalității, cât și pentru armonizarea cu direcțiile de acțiune ale Uniunii Europene. Individualizarea corespunzătoare a răspunderii penale, în interdependență cu principiile morale ale societății contemporane, este în același timp expresia unei politici penale juste. Aceasta este de natură să contribuie substanțial la asigurarea unui climat social, care să favorizeze o realizare armonioasă atât a intereselor particulare, cât și a celor publice, fiecare din ele susținându-se reciproc. De altfel, orice modificare legislativă sau instituțională nu poate avea succes dacă societatea nu este implicată în acel fenomen sau cointeresată în rezolvarea unei probleme de interes general, în cazul nostru – în diminuarea delincvenței segmentului tânăr al populației și în construirea unui mecanism coerent care să cuprindă toate activitățile, începând cu prevenirea până la reinserția socială a minorilor și a tinerilor delincvenți.

Referințe:

1. Nistoreanu Gh., Păun C. Criminologie. - București: Europa Nova, 1996, p.184-189.
2. Florea C.A. Considerații asupra mijloacelor de luptă împotriva criminalității // Revista de științe juridice. - 2000. - Nr.16. - P.338-340.
3. Buletin Informativ privind activitatea Sistemului Penitenciar al Republicii Moldova (date statistice). - Chișinău: Ministerul Justiției, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, 2005, p.4-7.
4. Ibidem, p.8.
5. Ibidem, p.7.
6. Ibidem, p.8.
7. Concepte, principii, structuri și modele europene de prevenire a criminalității (culegere de studii). - București: Ministerul de Interne, Inspectoratul General al Poliției, 1993, p.105-106.
8. Raportul IRP „Implementarea probațiunii prezentențiale și a muncii neremunerate în folosul comunității pentru minori, în Republica Moldova” (Conferința de evaluare, 16-18 septembrie 2004). - Chișinău: IRP, 2004, p.11-13, 17-24.
9. Ghidul Consilierului de probațiune. - Chișinău: IRP, 2004, p.18-26.

Prezentat la 26.02.2007